

TEATR im. Juliusza Słowackiego w Krakowie

ZIEMIA ANACREON

Władysław St. Reymont

ADAPTACJA i REŻYSERIA Wojciech Kościelniak

TEKSTY PIOSENEK Rafał Dziwisz

MUZYKA Piotr Dziubek

SCENOGRAFIA Damian Styrna

KOSTIUMY Katarzyna Paciorek

CHOREOGRAFIA Beata Owczarek, Janusz Skubaczkowski

PRZYGOTOWANIE WOKALNE Halina Jarczyk

ASYSTENT REŻYSERA Magdalena Kozińska

REALIZACJA DŹWIĘKU

Piotr Augustyniak, Bogdan Czystychan, Rafał Drewniany

REALIZACJA ŚWIATŁA

Michał Bystrzycki, Jacek Leśniak

Premiera – wrzesień 2011 na Dużej Scenie

Licencja na wystawienie utworu została wydana przez Stowarzyszenie Autorów ZAIKS

Projekt współorganizowany przez Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego
Spektakl powstał dzięki pomocy PWST im. Ludwika Solskiego w Krakowie

KAROL BOROWIECKI	Rafał Szumera (gościnnie)
MORYC WELT	Marcin Kątny (PWST) / Karol Śmiałek (gościnnie)
MAKS BAUM	Dawid Kartaszewicz (PWST)
LUCY ZUKER	Katarzyna Zawiślak-Dolny
MÜLLER	Krzysztof Jędrysek
MADA MÜLLER	Barbara Garstka (PWST)
ANKA	Anna Terpiłowska (PWST)/Karolina Kazoń (PWST)
HERMAN BUCHOLC	Tomasz Wysocki
MATEUSZ	Maciej Jackowski
HORN	Rafał Dziwisz
ZUKER	Feliks Szajnert
GROGLIK	Tadeusz Zięba
ROBERT KESSLER	Wojciech Skibiński
DAWID HALPERN	Sławomir Rokita
STACH WILCZEK	Błażej Wójcik
BUM – BUM	Grzegorz Łukawski
MICHALAKOWA	Marta Waldera
AUGUST	Rafał Sadowski
BAUM	Jerzy Światłoń
MALINOWSKA	Hanna Bieluszko
ZOSIA MALINOWSKA	Julia Siewniak/Matylda Wojsznis
ADAM MALINOWSKI	Aleksander Kopański
PAPUGA	Gabriela Pawłowicz

TANCERZE

Gabriela Pawłowicz, Natalia Staninska, Dorota Wacek, Aleksander Kopański,
Karol Miękina (PWST), Piotr Skalski

ORKIESTRA W SKŁADZIE

Halina Jarczyk – dyrygent, I skrzypce, Tomasz Góra/Mateusz Jędrysek – II skrzypce,
Jacek Kociuban/Alicja Góra – wiolonczela, Jacek Bylica – fortepian,
Jacek Hołubowski/Grzegorz Polus – akordeon, Andrzej Godek/Jakub Sztencel – klarnet c1, c1b,
Przemysław Sokół – tuba, Krzysztof Oczkowski – banjo,
Grzegorz Pięta – kontrabas, Sławomir Berny/Bartłomiej Szczepański – perkusja

Władysław St. Reymont

Jeden z najwybitniejszych polskich pisarzy, główny przedstawiciel realizmu i naturalizmu w prozie Młodej Polski, laureat nagrody Nobla (za powieść *Chłopi* w 1925 roku). Urodził się 7 maja 1867 w Kobielach Wielkich, w rodzinie organisty Józefa Rejmenta (właściwe nazwisko pisarza). Wbrew namowom ojca, nie poszedł w jego ślady, ukończył natomiast Warszawską Szkołę Niedzielną-Rzemieślniczą i został krawcem. Profesja ta jednak również nie dała mu satysfakcji. Przez cztery lata był aktorem w wędrownych trupach teatralnych, a następnie znalazł pracę jako pomocnik dozorca plantowego w Rogowie na Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej. Po przeprowadzce do Warszawy w 1894 roku zaczął pisać i odtąd utrzymywał się z twórczości literackiej. W 1900 roku uległ wypadkowi kolejowemu i trafił do szpitala z dwoma złamanymi żebrami. Dzięki sfałszowanemu raportowi lekarskiemu (w którym napisano, że złamał dwanaście żeber oraz odniósł wiele „innych kontuzji ciała i nie wiadomo, czy będzie nadal zdolny do pracy umysłowej”) otrzymał odszkodowanie w wysokości 38 500 rubli (była to równowartość kilkunastu warszawskich kamienic). Uzyskał wówczas niezależność finansową, a w 1920 roku kupił majątek w Kołaczkowie k. Wrześni, w którym zamieszkał. Oprócz *Chłopów*, do jego najważniejszych utworów należą: *Ziemia obiecana* (1899), *Pielgrzymka do Jasnej Góry* (1895) *Komediantka* (1896), *Fermenty* (1897), szkic powieściowy *Marzyciel* (1910), powieść grozy *Wampir* (1911) i powieść historyczna *Rok 1794* (1913–1918). Reymont zmarł w Warszawie 5 grudnia 1925 roku. Został pochowany w Alei Zasłużonych na Cmentarzu Powązkowskim, a jego serce wmurowano w filar warszawskiego kościoła pod wezwaniem Św. Krzyża.

TEKSTY PIOSENEK – Rafał Dziwisz

Absolwent PWST w Krakowie. W latach 1988-2000 występował w Teatrze Ludowym w Krakowie. Od 2000 roku jest aktorem Teatru im. Juliusza Słowackiego, gdzie zagrał m.in. w spektaklach: *Chory z urojenia* Moliere (reż. Giovanni Pampiglione), *Tango Piazzolla* A. Burzyńskiej (reż. Józef Opalski), *Galgenberg* wg M. de Ghelderode (reż. Agata Duda-Gracz), *Malavita. Ballada o mafii* wg scenariusza A. Burzyńskiej (reż. Paweł Szumiec), *O rozkoszy* M. Wojtyłki (w reż. autora), *Bóg mordu* Y. Rezy (reż. Marek Gierszał). Jest autorem libretta do spektaklu *Ferdydurke, czyli czas nieuniknionego mordu* wg W. Gombrowicza (reż. Wojciech Kościelniak), a także tekstów piosenek do przedstawień: *Tajemniczy ogród* wg F. Hodgson Burnett (reż. Janusz Szydlowski), *Proces* wg F. Kafki, *Idiota* wg F. Dostojewskiego i *Lalka* wg B. Prusa (wszystkie w reż. Wojciecha Kościelniaka), *Różowe konie. Rewia kieszonkowa* (reż. Anna Kłos). Śpiewa na płycie *Herbert – Przesłanie* Stanisława Radwana.

ADAPTACJA I REŻYSERIA – Wojciech Kościelniak

Reżyser, pedagog, aktor. Ukończył PWST im. L. Solskiego w Krakowie – Wydziały Zamiejscowe we Wrocławiu. Występował na scenach teatralnych już od IV roku studiów (m.in. w Teatrze im. C. K. Norwida w Jeleniej Górze i w Teatrze Polskim we Wrocławiu). Od 1995 roku reżyseruje muzyczne spektakle teatralne, koncerty piosenki aktorskiej i widowiska telewizyjne. W latach 2002-2006 był dyrektorem Teatru Muzycznego Capitol we Wrocławiu, a w roku 2006 został dyrektorem artystycznym 27. Przeglądu Piosenki Aktorskiej. Współpracuje również z Teatrem Muzycznym w Gdyni, w którym wyreżyserował znakomicie przyjęte musicale: *Hair* (1999, zrealizowany ponownie w Gliwickim Teatrze Muzycznym, 2011), trans-operę *Sen Nocy Letniej*, spektakl muzyczny o św. Franciszku, pt. *Francesco* (2007), oraz *Lalkę* wg powieści B. Prusa (2010). W Teatrze Muzycznym Capitol we Wrocławiu wyreżyserował *Idiotę* wg F. Dostojewskiego (2009), a w Teatrze im. Bogusławskiego w Kaliszu – *Ferdynand* wg powieści W. Gombrowicza (2008). We Wrocławiu zrealizował również widowisko *Kombinat* (na podstawie utworów zespołu Republika), prezentowane na Gali 23. Przeglądu Piosenki Aktorskiej w 2002 roku, *Operę za trzy grosze* Brechta/Weilla (2002, nagroda dla najlepszego spektaklu na 2. Festiwalu Teatrów Muzycznych Gdynia 2009), show muzyczny *Gorączka* na podstawie przebojów Elvise Presleya (na zlecenie TVP z okazji jubileuszu 40-lecia wrocławskiego ośrodka Telewizji Polskiej), *Mandarynki i pomarańcze* – poezję Juliana Tuwima z muzyką Leszka Możdżera (Gala 24. PPA, 2003), *West Side Story* Bernarda Bernsteina (premiera na 25. PPA, 2004) oraz *Galerię* – piosenki Jacka Kaczmarskiego (wydarzenie 25. PPA) i *Scat, czyli od pucybuta do milionera* z muzyką Leszka Możdżera (2005) – pierwszy na świecie musical bez słów. Stale współpracuje również z krakowską PWST, w której wyreżyserował m.in. muzyczne wersje *Snu nocy letniej* W. Szekspira, *Procesu* F. Kafki i *Ślubów panińskich* A. Fredry. Jego poszukiwania twórcze konsekwentnie zmierzają w stronę nowego myślenia o teatrze muzycznym i są próbą wypełnienia luki pomiędzy operą i operetką a klasycznym musicaliem broadwayowskim. Muzyczne adaptacje klasyki literackiej Wojciecha Kościelniaka spotkały się z dużym aplauzem publiczności i krytyków. W 2011 roku był nominowany do „Paszportu Polityki” w kategorii „Teatr” 2010.

SCENOGRAFIA – Damian Styra

Grafik, scenograf, ilustrator. Absolwent Wydziału Grafiki krakowskiej ASP, którą ukończył w 1993 roku. Od lat związany z zespołem Raz Dwa Trzy. Ma w swoim dorobku scenografię i animacje do koncertów i realizacji telewizyjnych (m.in. koncert zespołu Raz Dwa Trzy – *Młynarski* na 28. Przeglądzie Piosenki Aktorskiej we Wrocławiu w 2008 roku oraz w ramach 42. Festiwalu Piosenki Studenckiej w Krakowie w 2006 roku). Był także scenografem telewizyjnej realizacji koncertu „Debiuty 2008” – Festiwal Piosenki Polskiej w Opolu i autorem animacji do scenografii Gali 30. Przeglądu Piosenki Aktorskiej we Wrocławiu *Gra szklanych paciorków*. Od wielu lat współpracuje również z Wojciechem Kościelniakiem. Przygotował m.in. oprawę scenograficzną do spektakli: *Proces* F. Kafki (PWST w Krakowie, 2008), *Królowa Maab* (Ogólnopolski Festiwal Piosenki Artystycznej, Rybnik 2009), *Idiota* wg F. Dostojewskiego (Teatr Muzyczny Capitol we Wrocławiu, 2009), *Lalka* wg B. Prusa (Teatr Muzyczny w Gdyni, 2010), *Summertime* (Teatr im. W. Bogusławskiego w Kaliszu, 2010), *Hair* (Teatr Muzyczny w Gliwicach, 2011), *Śluby* wg A. Fredry (PWST w Krakowie, 2011). Był też autorem i reżyserem teledysków zespołu Raz Dwa Trzy: *Jesteśmy na wczasach* (nominowany w kategoriach: Grand Prix, Najlepsza Reżyseria, Najlepszy Montaż, Nagroda Publiczności na 16. YACH FILM Festival 2007) oraz *Młynarski* (nominowany w kategoriach: Wydawnictwo specjalne – najlepsza oprawa graficzna, Wideoklip roku – reżyseria, FRYDERYKI 2008).

MUZYKA – Piotr Dziubek

Kompozytor, akordeonista i pianista, producent muzyczny. Ukończył Liceum Muzyczne im. K. Szymanowskiego we Wrocławiu i Akademię Muzyczną im. K. Lipińskiego we Wrocławiu w klasie akordeonu. Obecnie wykłada na tej uczelni. Jest również wykładowcą Wrocławskiej Szkoły Jazzowej, założonej przez Z. Czwojgę. Jako instrumentalista brał udział w wielu liczących się festiwalach muzycznych w Polsce. Najważniejsze z nich to: Festiwal Polskiej Muzyki Współczesnej (1994, 2002), Przystanek Woodstock (1998, 1999, 2000), Jazz nad Odrą (1998, 1999), Przegląd Piosenki Aktorskiej (2000, 2001, 2002). Był m.in. współtwórcą *Wiatrów z mózgu*, czyli Gali 26. PPA, *Mandarynek i pomarańczy* (piosenek i wierszy J. Tuwima) oraz słynnej *Galerii* (z piosenkami Jacka Kaczmarskiego). W jego dorobku artystycznym znajdują się liczne prawykonania utworów kompozytorów polskich i zagranicznych – solowe i z towarzyszeniem zespołów kameralnych i orkiestr. Jako wykonawca uczestniczył też w wielu projektach muzycznych, teatralnych i rozrywkowych (m.in. z Big-Bandem A. Mazura, J. Steczkowską, Swawolnym Dyziem, P. Kukizem, M. Pospieszalskim, K. Imielą, M. Bałatą, E. Urygą, R. Szydło, Salted Peanets i L. Biolikiem). Jest laureatem prestiżowych nagród, m.in.: III Nagrody w Międzynarodowym Konkursie Akordeonowym, Klingenthal (Niemcy), III Nagrody w Międzynarodowym Konkursie Akordeonowym, Castelfidardo (Włochy), IV Nagrody w Ogólnopolskim Konkursie Akordeonowym w Katowicach, IV Nagrody w Ogólnopolskim Konkursie Akordeonowym w Krakowie, I Nagrody na Festiwalu Baltica-Harmonica w St. Petersburgu i I Nagrody na Festiwalu Zespołów Kameralnych Euroregionu w Nysie. Piotr Dziubek jest także producentem muzyki filmowej, teatralnej i reklamowej (Studio Muzyczne Voiceland we Wrocławiu). W 2001 roku studio to wyprodukowało jego znakomitą płytę akordeonową *Tchnę*. Skomponował muzykę do wielu spektakli teatralnych, m.in.: *Francesco* (Teatr Muzyczny w Gdyni, reż. W. Kościelniak), *Balladyna i... np. Majakowski* (Teatr Współczesny we Wrocławiu, reż. Krystyna Meissner). Był kierownikiem muzycznym *Opery za trzy grosze* i *Idioty* (obydwa w reż. Wojciecha Kościelniaka, Teatr Capitol we Wrocławiu), a także *Akropolis. Rekonstrukcja* w reż. Michaela Marmarinoso (Teatr Współczesny we Wrocławiu). Jest również kompozytorem, aranżerem i producentem trzech płyt Katarzyny Groniec. Współpracował z Justyną Steczkowską (*Alkimja*, 2002), a w 2010 roku Polskie Radio wydało płytę *Flower Power*, na której artyści polscy wykonują najstynniejszą antywojenne songi w jego aranżacjach.

CHOREOGRAFIA – Beata Owczarek

Tancerka i choreograf, nauczycielka jogi metodą Iyengara (stopień Junior I). Tańczyła w zespole Ars Antiqua prof. Janiny Strzembosz, w krakowskim STT Kontrast Jacka Tomasika i w Śląskim Teatrze Tańca Jacka Łumińskiego (1994-97). Założyła Teatr Otwartej Kreacji (TOK) w Krakowie, w którym realizuje projekty choreograficzne. Brała również udział w licznych projektach międzynarodowych, m.in. pod kierunkiem: Wendella Beaversa (USA), Marka Haima (USA), Sama Costy (USA), Franka Haendlera (Holandia), Diany Elshout (Holandia), Christine Brunel (Niemcy) i Marka Sieczkarka (Niemcy). Wraz z Januszem Skubaczewskim przygotowała choreografię do spektaklu *Francesco* w reż. Wojciecha Kościelniaka (Teatr Muzyczny w Gdyni, 2007). Jest laureatką kilku prestiżowych nagród w dziedzinie choreografii – m.in.: I Nagrody w Konkursie Współczesnej Sztuki Choreograficznej w Witebsku (2003), I Nagrody na Międzynarodowych Prezentacjach Współczesnych Form Tanecznych w Kaliszu w 1999, 2000 i 2003 roku, III Nagrody na Międzynarodowym Konkursie Choreograficznym Amberfaun w Gdyni (2003) oraz grantu CoDaCo.

CHOREOGRAFIA – Janusz Skubaczkowski

Tancerz i choreograf, nauczyciel jogi metodą Iyengara (stopień Introductory II). Zaczynał u Jacka Tomasika w Studenckim Teatrze Tańca Kontrast w Krakowie, a następnie – w Eksperymentalnym Studio Tańca EST, pod kierunkiem Iwony Olszowskiej. Jego umiejętności taneczne ukształtowało wielu wybitnych nauczycieli (m.in.: Assane Konte, Martin Sonderkamp, Peter Pleyer, Konrad Drzewiecki, Frank Haendler, Diana Elshout i Melissa Monteros). W latach 1995-2000 był tancerzem Śląskiego Teatru Tańca kierowanego przez Jacka Łumińskiego, a współpracował z krakowskim Teatrem Otwartej Kreacji (TOK). W latach 1999/2000 był pedagogiem w Państwowej Szkole Baletowej w Bytomiu. Od 2006 roku uczy tańca współczesnego w Krakowskiej PWST wydziały zamiejscowe w Bytomiu. Tworzy choreografie do spektakli teatralnych i koncertów. Współpracował m.in. z Wojciechem Kościelniakiem przy realizacji spektakli *Francesco* (wraz z Beatą Owczarek) w 2007 roku (Teatr Muzyczny im. D. Baduszkowej w Gdyni) i *Hair* (Teatr Muzyczny w Gliwicach, 2011). Zdobył kilka liczących się nagród w dziedzinie choreografii – m.in.: I Nagrodę na Konkursie Współczesnej Sztuki Choreograficznej w Witebsku, I Nagrodę na Międzynarodowych Prezentacjach Współczesnych Form Tanecznych w Kaliszu, oraz III Nagrodę na Międzynarodowym Konkursie Choreograficznym Amberfaun w Gdyni – wszystkie w 2003 roku.

KOSTIUMY – Katarzyna Paciorek

Scenograf, kostiumograf, malarka. Absolwentka Wydziału Architektury Wnętrz (1998) i Wydziału Scenografii krakowskiej ASP (2001). Podczas studiów była asystentką Krystiana Lupy, współpracowała też z Pawłem Miśkiewiczem przy realizacjach *Przebudzenia wiosny* F. Wedekinda w krakowskim Starym Teatrze, *Przemiany* F. Kafki i *Rajskiego ogródka* T. Różewicza w (PWST w Krakowie i Teatr TV w Krakowie). W krakowskiej PWST zrealizowała scenografię do *Jak wam się podoba* W. Szekspira (reż. Andrzej Wajda) i *Kto się boi Wirginii Woolf?* E. F. Albee'ego (reż. Jan Peszek). Jako scenograf i twórca kostiumów współpracuje z teatrami w całej Polsce. Jej najważniejsze prace scenograficzne powstały do spektakli reżyserowanych m.in. przez: Jana Peszka (*Po deszczu* S. Belbela, Teatr im. Żeromskiego w Kielcach; *Łoże* S. Belbela, Teatr STU w Krakowie oraz *Szalona lokomotywa* S. I. Witkiewicza, Teatr Nowy w Słupsku), Remigiusza Brzyka (*Kadisz* G. Gorina, Teatr Nowy w Łodzi), Michała Kotańskiego (*Mr Love*, Teatr STU w Krakowie), Krzysztofa Rekowskiego (*Przygody Sindbada Żeglarza* B. Leśmiana, Teatr Ludowy w Krakowie; *Merlin Mongoł* N. Kolady i *Żabia Królowa* K. Szpecht, Teatr im. Kochanowskiego w Opolu, *Porucznik z Inishmore* M. McDonagha, Teatr Współczesny w Szczecinie), Mai Kleczewskiej (*Lot nad kukułczym gniazdem* K. Keseya, Teatr im. J. Szaniawskiego w Wałbrzychu), Wiktora Rubina (*Tramwaj zwany pożądaniem* T. Williama). W warszawskim Laboratorium Dramatu przygotowała scenografię do czterech spektakli w reż. Aldony Figury (*Tiramisu* J. Owsianko, *Absynt* M. Fertacz, *Gardenia* E. Chowaniec, *Przyłgnięcie* P. Rowickiego). Jej ostatnie realizacje teatralne to: *Wesele Figara* Mozarta (Teatr Groteska w Krakowie), *Pan Marimba* M. Ptaszyńskiej (Opera Krakowska) – obydwie w reż. Włodzimierza Nurkowskiego, *Galaktyka Szekspir* (reż. Marcin Grot, Teatr Nowy w Słupsku), *Powrót do domu* H. Pintera (Teatr Współczesny we Wrocławiu, reż. Artur Urbański), *Na dzień* M. Gorkiego (Teatr Nowy w Łodzi, reż. Ireneusz Janiszewski), *Ich czworo* G. Zapolskiej (Teatr im. W. Horzycy w Toruniu, reż. Karina Piwo-warska). Od dwóch lat współpracuje z Wojciechem Kościelniakiem. Ich wspólne realizacje to: *Idiota* wg F. Dostojewskiego (Teatr Muzyczny Capitol we Wrocławiu), *Lalka* wg B. Prusa (Teatr Muzyczny w Gdyni) oraz *Summertime* (Teatr im. W. Bogusławskiego w Kaliszu). Jest laureatką Stypendium Twórczego Miasta Krakowa.

Anna Burzyńska

MIASTO-METAFORA

Uwielbiam masy ludzkie, kocham żywioły,
przepadam za wszystkim, co się staje
dopiero – a wszystko to mam w tej Łodzi

– pisał Reymont, zafascynowany miastem tak bardzo, że uczynił je głównym bohaterem *Ziemi obiecanej*. Tak przynajmniej sądzi wielu znawców jego twórczości. Poszukując inspiracji „wdychał Łódź” – jak sam to określił – niestrudzenie przemierzał jej ulice, zaglądał na podwórka i do okien, wchodził do fabryk, sklepów, hoteli i knajp, odwiedzał targowiska i parki, teatr, kościoły, stację kolejową i podmiejskie osiedla. Chłonał wszystkie zapachy, dźwięki i smaki miasta, uważnie wsłuchując się w jego zgiełk – „wrzaskliwy chaos” ludzkiego „rojowiska”, terkot ulicznych pojazdów, monotony stukot fabrycznych maszyn – pragnął poczuć ten „ruch szalony” i tę „potężną energię ludzką uprzedmiotowioną w tym mieście”, by móc je utrwalić na papierze. Jako wytrawny stylistą dobrze wiedział jednak, że ważne będą nie tyle same słowa, ile ich rytm – swoista, choć chwilami drażniąca muzyka miasta, która natrętnie dźwięczała mu w uszach. „Żadne miasto na świecie nie brzmi tak jak Łódź” – stwierdził – i choć może było w tej opinii trochę przesady, to jednak niewątpliwie – dzięki gęstości opisów i gorączkowości wyliczeń, poprzez swego rodzaju „rozdrażnienie” formy i ekspresjonistyczną przesadność stylu – udało mu się tę muzykę wyrazić, a zarazem dać literaturze polskiej jeden z najbardziej sugestywnych obrazów miasta.

Urbanistyczna fascynacja Reymonta nie była, rzecz jasna, pozbawiona racji, bo też Łódź końca XIX wieku okazywała się fenome-

nem niezwykłym – i to nie tylko na polską skalę – choć niewielu pisarzy tego okresu zdecydowało się dać temu wyraz. W ciągu stosunkowo krótkiego czasu, z małej rolniczej osady przeobraziła się w duże miasto przemysłowe, zwiększając wielokrotnie liczbę mieszkańców – „puchła i ogromniała” – jak dopowiadał jeden z kronikarzy. Tworzyli oni owo Reymontowskie „rojowisko” – wielokulturową mieszaninę, a właściwie mieszanek wybuchową – złożoną z Polaków, Niemców, Żydów i Rosjan, z oczywistych powodów skonfliktowanych ze sobą, ale złączonych jednym wspólnym celem – pieniędzmi i karierą.

Wszystkimi drogami [...], które biegły ze wszystkich krańców świata do tej „ziemi obiecanej”, wszystkimi ścieżkami [...] ciągnęły tłumy ludzi, setki wozów skrzypiało, tysiące wagonów leciało jak błyskawice, tysiące westchnień wzносиło się i tysiące rozpalonych spojrzeń rzucało się w ciemność z upragnieniem i gorączką szukając konturów tej „ziemi obiecanej”

– napisał Reymont, trafnie rozpoznając złowrogą i potężną siłę tego miasta. Niczym wiecznie nienasycona bestia, Łódź wabiła tysiące przybyszów, spragnionych lepszego życia, a jej niebezpieczny – uwodzący, choć jednocześnie zwodniczy rytm – niepostrzeżenie stawał się ich krwiobiegami.

Monstrum

To właśnie demoniczność, potworność przemysłowej metropolii okazała się w gruncie rzeczy najistotniejszym motywem opowieści Reymonta, skazującego ostatecznie wszyst-

kich swoich bohaterów na bolesną porażkę. W przeciwieństwie do sielskiej, przyjaznej atmosfery ziemiańskiego dworku w Kurowie – Łódź w *Ziemi obiecanej* przybrała postać groźnego monstrum, bezlitosnego dla tych, którzy ośmielili się rzucić mu wyzwanie. Dobrze widać, jak język powieści Reymonta ewoluuje wraz z owym przepoczwazaniem się miasta w bestię – realistyczne, harmonijne opisy przestrzeni miejskich stopniowo ustępują partiom naturalistycznym, po to, by w końcu przeobrazić się w narrację niemal z gotyckiej powieści grozy. Miasto staje się bezduszną, niszczycielską maszyną, zaprzeczeniem futurystycznego mitu postępu, którym już za chwilę delektować się będzie Europa. Albo – żyjącym organizmem, bezwzględnym i żarłocznym, który – mimo dziesiątek pałaców „podobnych do zamków włoskich”, stylowych „domów o złożonych balkonach” i setek „malutkich, drewnianych domków o zielonych, omszonych dachach” – nikomu nie może dać schronienia. Scenariusze życiowych klęsk bohaterów powieści zdają się toczyć równolegle do procesu potwornienia miasta. Pożera ono i wypluwa swoich mieszkańców, niczym biblijny Moloch stale domaga się ofiary ze swoich dzieci. Przedsmakiem tego doświadczenia obdarzy Reymont jedną z powieściowych postaci:

[...] Czuł, że chwila jeszcze, a z tego olbrzymiego wiru, z tej maszyny zwanej Łodzią wyleci za chwilę jak odpadek, jak miazga wyssana i zużyta na nic, niepotrzebna temu potworowi-miastu.

Pajęczyna

Być może to właśnie te słowa: „miazga wyssana i zużyta na nic” stanowią najważniejszy klucz do opowieści Reymonta, a zarazem ujawniają jej głęboko tragiczny wymiar. Klucz ten w odpowiednim momencie zosta-

nie wyjęty przez Bum-Buma – niewątpliwie najbardziej tajemniczą, profetyczną postać *Ziemi obiecanej*. „Wszyscy dzisiaj tak jakoś oplątani” – wybełkocze Bum-Bum, odkrywając w akcie pijackiej epifanii przedziwny splot nitki przędzy – tego bodaj najbardziej charakterystycznego łódzkiego atrybutu – i nici ludzkiego losu, tkanych przez mityczne Parki. W tym momencie miasto przestaje być jedynie scenerią dla toczących się wydarzeń, a zyska metaforyczny – egzystencjalny, a zarazem uniwersalny wymiar. Ono to właśnie oplątuje swoich mieszkańców nitkami niewidzialnej pajęczyny pożądań, od których nie sposób się wyzwolić. Reymont bezlitośnie wyposaża swoich bohaterów zarówno w głęboką świadomość tego stanu, co w równie silne odczucie jego destrukcyjnej mocy. Dojmująca ironia powieści polega na tym, że ucieczka z ziemi obiecanej może być tylko w śmierć – miasto bowiem tyleż kusi, co jednym i tym samym gestem odbiera swoje obietnice, pograżając każdego śmiałka w piekle urojeń. Ta gorzka prawda stanie się przede wszystkim udziałem Borowieckiego:

[...] Szedł wolno i snuł dalej tę urojoną przędzę, snuł z latarń, z przechodniów, z domu; z powietrza łapał nad głową, bo mu się zdawało, że cała ulica jest zasnutą niby pajęczyną, więc ją rwał i ściągał, jakby się przedzierał przez nią.

Cytat z listu Reymonta na podstawie *Wstępu* M. Popiel do *Ziemi obiecanej*, wydanej przez Ossolineum w 1996 roku. Wszystkie cytaty z powieści pochodzą z tego wydania.

Teatr im. Juliusza Słowackiego w Krakowie
pl. Św. Ducha 1, 31-023 Kraków, tel. 12 424 45 00, fax 12 424 45 06
www.slowacki.krakow.pl

Krzysztof Orzechowski Dyrektor Naczelny i Artystyczny
Ewa Szafran Zastępca Dyrektora

Anna Burzyńska
Kierownik Literacki

Halina Jarczyk
Kierownik Muzyczny

Lucyna Marchewczyk
Kierownik Koordynacji
Pracy Artystycznej

Diana Poskuta-Włodek
Archiwum Artystyczne

Ewa Ziencikiewicz
Asystent Dyrektora

Andrzej Czapliński
Kierownik Działu Marketingu

Grzegorz Gurda
Kierownik Działu Technicznego

Bogusław Wójcik
Główny brygadier sceny

Jerzy Gabryel
Kierownik pracowni rekwizytorskiej

Michał Bystrzycki
Kierownik pracowni elektrycznej

Rafał Drewniany
Kierownik pracowni akustycznej

Bożena Gawęł
Kierownik pracowni perukarskiej

Grażyna Cichy
Kierownik pracowni krawieckiej dam-
skiej

Stanisława Baran
Kierownik pracowni krawieckiej męskiej

Teatr im. Juliusza Słowackiego w Krakowie
jest instytucją kultury
Województwa Małopolskiego

Instytut Teatralny

Projekt współorganizowany przez Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego
Spektakl powstał dzięki pomocy PWST im. Ludwika Solskiego w Krakowie

PATRONI MEDIALNI:

onet.pl

TVP KRAKÓW

DZIENNIK POLSKI

